

חיבור עברי

יחידת לחמוד אחת

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שלוש שעות.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בבחינה זו שישה נושאים (1 – 6) נושאים 1 – 4 כוללים קטעים לקריאה; נושא 5 כולל מובאה; נושא 6 ללא טקסט מלווה.

עליך לכתוב חיבור (בהיקף של 2 – 3 עמודים) על אחד מהנושאים = 100 נקודות.

ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.

ד. הוראות מיוחדות:

- (1) הקפד לציין את מספר הנושא שבחרת, ולהעתיק את כותרתו.
- (2) הקפד על כתב ברור ועל תקינות הלשון, על כתיב נכון ועל פיסוק הגיוני.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטיוטה (ראשי פרקים, נתונים וכדומה) רישום טיוטות כלשהן על דפים מחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה; רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה.
ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

ב ה צ ל ח ה !

/המשך מעבר לדף/

נושא 1 "כור היתוך" ו"רב-תרבותיות" בחברה הישראלית.

החברה הישראלית מורכבת מקבוצות תרבותיות מגוונות - כיצד רצוי להתמודד עם מציאות חברתית זו?

קרא את הקטע שלפניך, העוסק בשאלה זו, וכתוב עליה מאמר.

במאמר הבע את עמדתך כלפי שני סוגי המדיניות המוצעים בקטע – "כור היתוך" ו"רב-תרבותיות", ונמק את עמדתך. בהתאם לכך, כתוב איזו מדיניות רצוי לנקוט כיום כלפי עולים חדשים.

ההסדר השלישי

(מעובד על-פי מאמר מאת: י. יונה, אפריל 1998)

הערכים של פלורליזם* תרבותי ורב-תרבותי אף פעם לא היו נר לרגלי האבות המייסדים של המדינה ומעצבי מוסדותיה. אלה וגם אלה לא חשבו שייעודה של מדינת ישראל הוא לאפשר את קיומן של תרבויות שונות במסגרת מדינית משותפת. להיפך, הם שאפו לחולל מהפיכה בדפוסי התרבות של המהגרים שבאו לישראל – מהפיכה שעיקרה הדגשת המשותף שבמורשת ההיסטורית, הנחלת שפה משותפת וערכים אחידים לכלל אזרחי ישראל.

אם לאחר יובל שנים לקיומה של המדינה עדיין יש הבדלי תרבות ניכרים בחברה הישראלית, אין מצב זה מעיד על עמדה ערכית הרואה בחיוב הבדלים אלה. לדעת רבים, הבדלים אלה מעידים על התרופפות החלום הציוני ששאף ליצור חברת מופת יהודית, מודרנית, מתקדמת עם צביון תרבותי ולאומי אחיד – "כור היתוך".

אמנם האתוס** השליט בחברה הישראלית ובמוסדותיה הציבוריים עדיין שואף למזג את הגלויות ולציון על ידי מדיניות של "כור היתוך" חברה אחידה, אך מעמדו של אתוס זה התערער כיום, ומסתמנת נכונות מסוימת (ומוגבלת) לאמץ במקומו את הערך של "רב-תרבותיות". במושג זה, הכוונה היא לחברה המתייחסת בכבוד ובחיוב לגיוון התרבותי המצוי בה. היא רואה בגיוון זה ביטוי לרצון הלגיטימי של יחידים וקהילות לשמר את ייחודם [...] הרב-תרבותיות היא אפוא הצאצא בן-זמננו של ערך הסובלנות [...]

* פלורליזם – מדיניות השומרת על ייחודן של קבוצות שונות ומגוונות באוכלוסיה, הנבדלות זו מזו במוצא, בדת, ברקע תרבותי וכיו"ב

** אתוס – מכלול התכונות האופייניות, האמנות, המנהגים וכו' המייחדים אדם או קבוצה.

מימוש הערך "רב-תרבותיות" בחברה הישראלית בא לידי ביטוי, אם כי מוגבל, בתחומים שונים. כך, לדוגמא, ערוצי הטלוויזיה החלו "לגלות" את התרבות הערבית והמזרחית; החברה הישראלית מתייחסת בסובלנות (מסויגת) לרצונם של העולים מחבר- המדינות לשמר את שפתם ותרבותם; ומערכת החינוך מעודדת בתי-ספר (מעטים) לפתח אווירה של פתיחות כלפי צרכים ייחודיים של קבוצות שונות בקהילה.

יישום הערך של רב-תרבותיות בחברה הישראלית מחייב שינויים מפליגים בזהות הקולקטיב הישראלי ובגבולותיו. שינויים אלה כרוכים בקשים: הם מצריכים התנערות מהתפיסה המקובלת שהדרך היחידה לכונן חברה הרמונית וצודקת היא ביצירת קולקטיב המאופיין באחידות תרבותית. נסיון העבר של החברה הישראלית מלמד כמה גדולה הייתה הטעות במדיניות "כור ההיתוך": המאמצים הרבים שהופנו לכינון קולקטיב לאומי שתרתובתו אחידה הביאו לפירוד בין הקהילות ולעוינות הדדית ביניהן. הכרה בטעות זו חשובה מאוד בתומכים במדיניות "רב-תרבותיות". לדעתם, האחדות של חברה הטרוגנית אינה תלויה באחידותה; להיפך, האחדות אפשרית רק כאשר אנו מכבדים את השוני בין הקהילות המרכיבות את החברה ומבטיחים את התנאים המאפשרים את שגשוגן.

נושא 2: עם הזרם – נגד הזרם.

הקטע שלפניך מציג דילמה של היחיד בחברה. בני-אדם מתקשים לעיתים לבחור בין התנהגות עצמאית ומקורית לבין התנהגות מוסכמת בשאלה שברטנרד ראסל מעלה. בחיבורך הסבר את השיקולים לבחירה **בכל אחת** מההחלטות וכן את המחיר הכרוך בהחלטה. הבא דוגמה או דוגמאות מתחומים כמו: ספרות, היסטוריה, נסיו אישי.

אידיבידואליות לעומת עדריות (מלשון עֶדֶר, ללכת אחרי ההמון כמו עדר)

(מעובד ע"פ א. כהן, "האהבה והתקווה – החינוך בחברה השפויה" 1985)

אריך פרום* מגדיר את האדם כ"בעל חיים המסוגל לומר 'אני' והמסוגל להיות מודע להוויתו כמו אל ישות נפרדת". בהתאם לכך, על האדם להכריע הכרעות ולחוש את זהותו העצמית והייחודית.

לדעת פרום, שאלת הזהות היא שאלה של קיום: אנשים רבים מוכנים לסכן את חייהם, לוותר על אהבתם, להקריב את חירותם ואת מחשבותיהם למען השתייכות לעדר, ולו רק כדי לזכות בתחושת זהות. פרום מתמודד עם השאלה באיזו מידה יש להשתחרר מן העדר, ומכריע בכיוון של טיפוח הפרט ומימושו העצמי. אמנם מימוש עצמי זה אינו אומר, בשום ואופן פנים, ניתוק חברתי או התרחקות מן המורשת האנושית והלאומית...

* אריך פרום – פסיכואנליטיקאי יהודי אמריקאי, יליד גרמניה. ידוע בכתביו על החופש ועל

עקרונות החברה המתוקנת. חי בשנים 1900 – 1980.

ברטראנד ראסל* העלה אף הוא את השאלה: "האם עלינו לקבל את הדין החברתי ולהיכנע לשתף פעולה עם ההמון?" ראסל מדגיש, כי בחיי כל אדם, שנסיבות חיינו **אינן** יוצאות מגדר הרגיל, צריך להיות תחום נרחב שבו ישלוט, מה שמכנים במעורפל: "יצר העדר", ועוד יהיה תחום מצומצם, שבו לא תינתן ליצר זה דריסת רגל. מרבית מעשינו צריכים להיות בשיתוף-פעולה עם הזולת. עם זאת, עלינו להיות מסוגלים להחזיק בדעה עצמית בעניינים המוכרים לנו היטב, ועלינו להיות בעלי אומץ-לב כדי להכריז על דעות בלתי פופולריות, אם אנחנו חושבים שהן חשובות וכנות. שיתוף-פעולה עם הזולת חשוב והכרחי, אך בה בשעה צריך אדם להיות מסוגל לחרוג מן ההסכמה החברתית, לדחות את הרצון לשאת-חן בעיני אחרים.

* ברטראנד ראסל __ פילוסוף, מתימטיקאי ולוגיקן בריטי, חי בשנים 1872 – 1970

נושא 3: הקצאת משאבים לפיתוח החלל – כדאי?

יש המתפעלים מההישגים של האדם בכיבוש החלל, ויש המותחים ביקורת על ההשקעה הרבה בתחום זה. התומכים רואים בחקר החלל אפיק לפתרון חלק מבעיות האדם בעולמנו. המבקרים רואים בכך בזבוז כספים, וטוענים שאפשר להקדיש משאבים אלה לתחומים אחרים, חיוניים יותר.

כתוב חיבור, ובו תדון בנושא על צדדיו השונים.

נושא 4: אירועים משמעותיים, כלל עולמיים, במאה – 20

כתוב מאמר, ובו תציג שני אירועים בולטים (או יותר) מן המאה – 20, אשר השפיעו רבות על כלל העולם ועלינו בישראל, מתחום אחד או מתחומים שונים: אמנות, חברה, פוליטיקה, היסטוריה, טכנולוגיה ועוד. בחיבורך תאר כל אחד מהאירועים בקצרה, ודון בתפנית שחוללו ובמידת השפעתם לטווח הקצר ולטווח הארוך. (שים לב, שהאירועים בהם תדון יהיו אירועים שהשפיעו על כלל העולם וגם עלינו, על ישראל!)

נושא 5: חירות תובעת אחריות.

להסתובב בעולם, לבחור מקצוע, לעבור לגור לבד בגיל מסוים, לשאת בתפקיד בכיר המאפשר חופש פעולה; כל אלה הם דוגמאות למצבים שהבחירה בהם מעניקה חירות, אך גם תובעת אחריות.

כתוב מאמר, ובו תסביר את הקשר שבין חירות לאחריות. הבא דוגמאות לביסוס דבריך מהתחום האישי ומהתחום הציבורי (תוכל להיעזר בדוגמאות המובאות לעיל, כאן, ולהוסיף משלך).

נושא 6: במלחמה, כל מלחמה, אין מנוצחים או מנוצחים.

"אין במלחמה מנוצחים או מנוצחים, שני הצדדים יוצאים "בשן ועין" ושני הצדדים היו מוותרים על החוויה מלכתחילה". (ארנסט המינגווי).

דון באמרה והדגם את דבריך תוך התייחסות למלחמה אחת, בעבר או בהווה, או תוך התייחסות למה שקרה וקורה אצלנו במלחמה שלנו נגד הפלשתינאיים. התייחס גם לביטוי "שני הצדדים יוצאים בשן ועין". מה המשמעות של הביטוי לגבי המלחמה/ות בהן תדון.

ב ה צ ל ח ה